

OLAVS CERS: CĪNĪŠOS, LAI MAKSĀTNESPĒJAS ADMINISTRATORI NEBŪTU VALSTS AMATPERSONAS

Latvijas Certificēto maksātnespējas procesa administratoru asociācijas valdes priekšsēdētājs **Olavs Cers** intervijā "Jurista Vārda" galvenā redaktora vietniecei **Sannijai Matulei**

Foto: Boriss Kolesņikovs

Pirms mēneša Latvijas Certificēto maksātnespējas procesa administratoru asociācija rakstveidā vērsās pie tieslietu ministra, to aicinot sasaukt Maksātnespējas jautājumu konsultatīvo padomi, lai izstrādātu ieteikumus maksātnespējas administratoru institūta turpmākai attīstībai. Taču jau dažas dienas vēlāk, 25. septembrī, bez garām diskusijām Saeima trešajā lasījumā pieņēma grozījumus Maksātnespējas likumā, tostarp atbalstot priekšlikumu, ka maksātnespējas administratori turpmāk ir pielīdzināmi valsts amatpersonām. Bija tādi, kas cerēja – Valsts prezidents grozījumus varētu neizsludināt, tomēr 15. oktobrī tie bija izlasāmi oficiālajā izdevumā "Latvijas Vēstnesis". Sakritības dēļ tieši šajā dienā notika arī "Jurista Vārda" saruna ar minētās asociācijas valdes priekšsēdētāju Olavu Ceru.

Jāizstrādā un jāzina noteikumi

Esat asociācijas biedrs kopš tās dibināšanas 2003. gadā. Kā ir mainījušies asociācijas mērķi un loma šajos vienpadsmit pastāvēšanas gados?

Nenoliedzami, ka asociācijas loma kopš tās dibināšanas ir pieaugusi. Sākotnēji bija mazāks biedru skaits, kas ir audzis līdz ar gadiem, bet ne tas vien ir izšķirošs rādītājs. Būtisks pavērsiens asociācijas lomā un mērķos bija 2009. gads, kad valsts mums deleģēja funkciju – sertificēt jaunus administratorus un veikt pārsertifikāciju jau esošajiem. Tajā brīdī asociācijas loma pieauga un tā kļuva par nopietnu spēku.

Jau no organizācijas pirmsākumiem tika strādāts pie profesionālās ētikas kodeksa, kurš vairākkārt ticis uzlabots, kā arī mums ir sava Ētikas komisija. Tā ik gadu izskata diezgan daudz lietu, un uz katru biedru

kopsapulci gatavo pārskatu par sūdzībām, kad kolēģu darbībā saskatīti profesionālās ētikas pārkāpumi. Šie lēmumi, tos anonimizējot, apkopotā veidā tiek izsniegti biedriem, un šādi norādām kolēģiem ceļu situācijās, kas ne vienmēr ir skaidras.

Pedējais nozīmīgais pavērsiens, kas asociāciju ir padarījis noderīgāku gan tās biedriem, gan trešajām personām, ir vēl četru komisiju izveide. Pašlaik bez minētās Ētikas komisijas asociācijas paspārnē jau pāris gadus darbojas arī Maksātnespējas likuma pilnveides, Normatīvo aktu piemērošanas, Sadarbības un komunikācijas un Finanšu jomas normatīvo aktu pilnveides komisijas.

Maksātnespējas likuma pilnveides komisija apkopo problēmjautājumus un izstrādā priekšlikumus, kas vērsti konkrēti uz šo likumu. Kad Saeimā tas

ir "atvērts", mūsu komisija gatavo savus grozījumus priekšlikumus un visbiežāk caur Tieslietu ministriju tos iesniedz likumdevējam.

Biedriem īpaši pieprasīta ir Normatīvo aktu piemērošanas komisija, jo daudzas tiesību aktu normas ir pretrunīgas. Nav noslēpums, ka tiesneši dažādās tiesās vai pat dažādi tiesneši vienā tiesā normas interpretē atšķirīgi. Tas gan attiecas ne tikai uz maksātnespējas jomu. Tāpēc, pastāvot pretrunīgiem tiesu nolēmumiem līdzīgās lietās, asociācijas biedri meklē skaidrību.

Mūsu skaidrojumiem, saprotams, nav saistoša spēka, vienīgi ieteikuma raksturs, taču likuma piemērošanā ir svarīgi veidot vienotu izpratni par to, kurā virzienā un kā domāt. Šim nolūkam kopš 2014. gada vasaras Normatīvo aktu piemērošanas komisija rīko kopējas sanāksmes ar Maksātnespējas administrāciju. Tās speciālisti piedalās mūsu komisijas sēdēs, un mēs kopā mēģinām, uz vietas diskutējot, saprast, kā pareizi būtu piemērojama viena vai otra norma. Tas ir ļoti svarīgi, jo dažkārt, kad Maksātnespējas administrācija soda administratorus vai tiem uzliek tiesisko pienākumu, jākonstatē, ka runa nav tik daudz par pārkāpumu, kā atšķirīgu likuma interpretāciju. Tādēļ mēģinām ar iestādi, kas mūs uzrauga, kopīgi veidot vienotu praksi.

Tāpat ļoti aktīvi piedalāmies arī citās aktivitātēs un norisēs, pārstāvēt administratoru pozīciju, piemēram, Saeimā. Nekad tam neticētu, ja pats nebūtu pieredzējis, ka ir deputāti, kas darbojas Saeimas komisijās, bet pat pēc ilgstošām diskusijām nezina atšķirību starp Maksātnespējas administrāciju un administratoru asociāciju. Materiālu bāzē, kas saistīti ar likuma grozījumiem, viņu izpratnē šīs abas institūcijas ir viens un tas pats, starp tām liekot vienādības zīmi. Piemēram, mums tiek jautāts: kādēļ neatņemam sertifikātus un neizslēdzam no asociācijas biedrus – vai tad negribam pašattīrīties? Asociācijai ir ierobežotas iespējas pēc savas iniciatīvas izbeigt sertifikāta darbību par pārkāpumiem administratora darbībā. Asociācijas rīcībā nav pilnīgas informācijas par administratoru atcelšanas gadījumiem; tiesa saskaņā ar normatīvajos aktos noteikto nolēmumu par administratora atcelšanu nosūta Maksātnespējas administrācijai, kura noteiktā kārtībā ieteic tiesai nākamā administratora kandidātu. Tādēļ praksē asociācija ierosina lietu par sertifikāta darbības izbeigšanu Maksātnespējas likuma 17. panta otrās daļas kārtībā vienīgi pēc administratoru darbības uzraudzības veicēja, proti, Maksātnespējas administrācijas, ierosinājuma un tam pievienotās pamatojošās informācijas saņemšanas. Mēs varam ierosināt savu disciplinārlietu, administratoru izslēgt no asociācijas, bet tas viņam nekādā veidā netraucē praktizēt. Tas ir formāls sods, jo viņš var turpināt strādāt, varbūt vienīgi netiek pie tiem nosacītiem labumiem, ko varam piedāvāt saviem biedriem,

teiksim, Normatīvo aktu piemērošanas komisijas skaidrojumi vai iespēja asociācijā noīrēt telpas kādām savām sapulcēm, un tamlīdzīgi. Tverot globāli, tas jau nav sods. Turklāt asociācijā nav visi sertificētie administratori. Tas ir atļauts, jo likums nepieprasa obligātu līdzdalību asociācijā, atšķirībā no zvērinātiem advokātiem vai notāriem, kuriem dalība savā kolēģijā ir obligāta.

Skaitļi liecina, ka asociācijā ir 231 biedrs no Maksātnespējas reģistrā kopskaitā reģistrētajiem 338 administratoriem. Kāpēc, jūsprāt, šī trešdaļa nestājas asociācijā un neizmanto tās piedāvātos labumus?

Manuprāt, te ir divi būtiskākie argumenti. Pirmkārt, tā ir biedra nauda, kas ik gadu jāmaksā. Tie ir 28,46 eiro mēnesī.

Otrkārt, asociācija uzrauga savus biedrus un tiem prasa ievērot zināmu kārtību. Piemēram, asociācijai nepiederošam maksātnespējas administratoram neviens nevar pārmest ētiska rakstura pārkāpumus, ko gan nevar sacīt par asociācijas biedriem. Ja neiestājas Maksātnespējas likumā tieši regulētais interešu konflikts, bet runa ir vienīgi par ētiku, asociācijā neesošam administratoram tas netraucē turpināt darbu. Turpretim par administratoru asociācijai piederošu administratoru ikviena persona var uzrakstīt sūdzību, kas tiek nodota izskatīšanai mūsu Ētikas komisijā. Tādēļ līdzdalība asociācijā faktiski ir gribas izpausme un nebaidīšanās no citu biedru uzraudzības.

Cik objektīvi un bargi esat pret saviem līdzbiedriem?

Noteikti nevaru piekrist izplatītajam mītam, ka savējie uz savējo pārkāpumiem piever acis, mēs tā nedarām. Šādam pieņēmumam gan ir vairāki iemesli, un viens no tiem – raugoties no malas, nereti šķiet, ka ir noticis pārkāpums, taču, izvērtējot attiecīgo situāciju no profesionālu skatpunkta, tas neapstiprinās. Tad arī izskan šie pārmetumi un neizpratne, ka piesedz savējos.

Jāatzīst, ka situācija pakāpeniski uzlabojas, jo sūdzības par profesionālās ētikas pārkāpumiem ir mazāk. Piemēram, pagājušogad Ētikas komisija kopumā izskatīja tikai trīs sūdzības. Iepriekšējā gadā bija septiņas, vēl pirms tam – desmit divpadsmit Ētikas komisijas lēmumi par asociācijas biedru pārkāpumiem ētikas jautājumos. Mēs arī izslēdzām biedrus no asociācijas, tieši pamatojoties uz sūdzībām par administratoriem.

Darba pietiek visiem, bet atlīdzība par to – nē
Ja administrators praktiski neveic pienākumus, viņš nevar tikt atkārtoti sertificēts, jo bez praktiskā darba veikšanas netiek savākts sertificēšanai nepieciešamais punktu skaits. Tātad pieņemams, ka pašlaik darba pietiek visiem 338 administratoriem?

Darba pietiek visiem, bet atlīdzība par to daļai administratoru nav adekvāta. Saskaņā ar pēdējiem statistikas datiem, ko nesen apkopojām, Latvijā ir aktuāli, tātad nepabeigti, aptuveni 6000 gan juridisko, gan fizisko personu maksātnespējas procesu. Dabot matemātiski, vienam administratoram ir aptuveni 17 procesi, un skaitlis ir pietiekami pieklājīgs, ko gan nevar teikt par atlīdzību.

Liela daļa no maksātnespējā esošajiem objektiem, mūsu pašu sarunvalodā runājot, ir tā sauktie "tukšie" uzņēmumi. Tie ir gadījumi, kad uzņēmums piesaka maksātnespēju tad, kad tas ir pilnībā "iztīrīts". Tā ir problēma, par kuru jau sen runājam – novēlotā maksātnespējas procesa pieteikšana. Dabā tas izpaužas tādējādi, ka, sajūtot maksātnespējas problēmas, vispirms tiek rūpīgi "iztīrīts" uzņēmums un tikai tad piesaka tā maksātnespēju.

Pašreiz garantētā atlīdzība šādā "tukšā" uzņēmumā ir 640 eiro. Tas ir depozīts, kas jāiemaksā, sniedzot tiesā maksātnespējas pieteikumu. Taču praksē ir arī tādas situācijas, kad uzņēmums jau ir nodots administratoram, un viņš minētos 640 eiro saņem, bet procesa beigu stadijā sagadās, ka administrators nenokārto pārsertifikāciju, tiesa to atceļ kāda pārkāpuma dēļ vai tamlīdzīgi, un uzņēmums attiecīgi tiek nodots cita administratora lietvedībā, bet atlīdzība uz viņu jau nepāriet. Jā, statistiski šim otram administratoram ir darbs, un process tiks ieskaitīts pārsertifikācijai, taču atlīdzība par darbu nav saņemta. Tātad naudas ziņā šis uzņēmums administratoram neko nedod, vēl vairāk – viņam varbūt šajā procesā pat jāiegulda savi līdzekļi! Kāds sacīs – tie jau nav lieli izdevumi, jāaizsūta kādas piecas ierakstītas vēstules. Varbūt šie desmit eiro paši par sevi ir šķietami niecīga summa, bet, ja administratoram katrā uzņēmumā tie jāiegulda, viss summējas.

Savukārt fizisko personu maksātnespējas process iedalās divās daļās – bankrota procedūra un saistību dzešanas plāns. Administrators savu atlīdzību – 640 eiro – saņem par bankrota procedūras pabeigšanu, bet tālāk jau ir vairāku gadu ilga saistību izpildes procedūra. Tā administratoram ir jāuzrauga tāpat vien. Visu šo laiku ir jāseko līdzi, vai saistību izpildes procedūra tiek pildīta, un galu galā šajā laikā kreditori administratoram vēl var rakstīt sūdzības. Par to administrators nekādu atlīdzību vairs nesaņem.

Turklāt, ja juridiskai personai, sniedzot maksātnespējas pieteikumu, depozīts jau ir jāiemaksā kontā, tad fiziskajām personām tiesai vien ir jāapliecina, ka tās rīcībā ir līdzekļi divu valsts noteikto minimālo mēnešalgu apmērā, kas paredzēta administratora atlīdzībai, bet praksē nereti šī nauda līdz administratoram nemaz nenonāk. Līdz ar pēdējiem Maksātnespējas likuma grozījumiem šis jautājums ir atrisināts, jo turpmāk arī fiziskajām personām šie līdzekļi būs jāieskaita depozītā, taču – cik jau šobrīd ir tādu procesu, kuros administrators šo atlīdzību nekad nesaņem?

Klausos un brīnos – kāpēc vispār kādam ir vēlme brīvprātīgi izvēlēties šo darbu, ja tas ir tik ļoti nepateicīgs un finansiāli neizdevīgs?

Loģisks jautājums. Administrators pelna jeb gūst taisnīgu atlīdzību – tādu, kāda tā noteikta likumā, tad, ja viņa administrēšanā nonāk uzņēmums, kurā, pirmkārt, ir atsavināma manta, otrkārt, ja viņu par administratoru uzaicina būt tiesiskās aizsardzības procesā. Attiecīgi šīs "tukšās" lietas ir zināms priekšnosacījums tam, lai atrastos administratoru rindā un aprītē, un pārējais jau ir katra veiksmē. Citam varbūt ir 20 "tukšās" lietas, līdz viņš tiek iecelts tajā vienā, kurā var gūt taisnīgu atlīdzību par savu darbu, jo, piemēram, pastāv iespēja piedzīt debitoru parākus, pārdot īpašumu vai pat turpināt uzņēmuma saimniecisko darbību, kas arī ir pieļaujams. Kādam tā labā lieta var iekrist pēc piecām "tukšām". Tā ir laimes spēle.

Ir jau izskanējuši jautājumi, kādēļ administratori par izmaiņām tā satraucas, ja gadā nopelna vien 4200 eiro. Tad jau mierīgi no tā var atteikties un darīt kaut ko citu. Bet es gribu uzsvērt, ka tas ir minimums, ko var nopelnīt. Katrs administrators taču cer – jo ilgāk atrodies aprītē, jo vairāk ienāk lietu, jo iespējamāks un tuvāks ir tas brīdis, kad ienāks lieta, kurā varēs pilnībā strādāt un arī pelnīt. Tādas lietas kā "Liepājas metalurģs" vai "Latvijas Krājbanka", protams, ir unikālas, gadsimta lietas. No tautsaimniecības skatpunkta arī labi, ka tādu lietu ir tik maz. Tomēr ir jau arī citas lietas, kad maksātnespēju piesaka uzņēmumiem, kuriem ir īpašumi vai debitoru parādi. Šīs arī ir tas lauciņš, kurā administrators var ar pilnu atdevi strādāt un pelnīt.

Administrators nav valsts amatpersona nevienā savā izpausmē

Administrators rindas krietni patukšos 15. oktobrī izsludinātie grozījumi Maksātnespējas likumā, kas noteic, ka turpmāk amata darbībā maksātnespējas procesa administratori ir pielīdzināti valsts amatpersonām. No jūsu saraksta tas automātiski izslēdz zvērinātus advokātus. Ko domājat par šīm izmaiņām?

Piekrītu, ka šobrīd tas ir īsa laika jautājums, kad, manuprāt, apmēram puse esošo administratoru no šīs nodarbes atsacīsies. Ne tikai zvērināti advokāti.

Diemžēl neviens nesaprot šos pēdējos grozījumus, kas tad īsti ir pieņemti. Pašlaik jau tiek steigti jauni grozījumi, kas it kā varētu kaut ko labot, bet patiesībā jau nelabo, tikai pieliek klāt trīs mēnešu pārejas periodu, kurā visi domās, ko darīt. Ne jau tādām ir jābūt likumdošanas procesam!

Ja šis jautājums arī neizšķirsies 2015. gada 1. janvārī, tas notiks trīs mēnešus vēlāk, varbūt vēl šo termiņu pagarinās, taču jebkurā gadījumā, atstājot nemainīgu normu par administratoriem kā valsts

amatpersonām, tas ir tikai laika jautājums, kad puse aizies prom. Kā jau minēju – ne tikai advokāti, jo šis amatu savienošana aizliegums neizbēgami skar arī citus. Tas aktualizē jautājumu: vai administrators, atsakoties no jebkuras blakus nodarbošanās, būs gatavs tās 20 “tukšās” lietas gaidīt un vest par pavisam nelielu atlīdzību, cerot, ka kādreiz viņam “iekritīs” arī tas lielākais uzņēmums?

Jautāsi: kāpēc šobrīd šī gaidīšana bija iespējama? Tāpēc, ka administratora profesiju daudzi, es pat sacītu 100 procenti, uzskata par blakus profesiju. Pastāvīgi strādāt vienīgi par administratoru un gūt ienākumus tikai no šīs nodarbes šobrīd nav iespējams, izņemot, kā jau minēju, gadsimta lietas. Tajās administratoram 24 stundas diennaktī galvā jābūt vienīgi domām par “Liepājas metalurgu”, par ko viņš arī saņem atbilstošu atlīdzību, līdz ar to šim procesam patiesi var veltīt gadu vai divus no savas dzīves. Pārējie administratori, piemēram, advokāti pamata ienākumus gūst no savas advokāta prakses. Kādam citam paralēli ir arī savs juridiskais birojs. Vēl kāds sniedz grāmatvedības konsultācijas, un tamlīdzīgi.

Šobrīd administratora darbu var savienot faktiski ar jebkuru citu, izņemot to amatpersonu pienākumus, kur ar likumu strikti noteikti ierobežojumi. Tāpēc administrators arī var gaidīt, kad viņš tiek apstiprināts lietā, kur ir aktīvi, jo ir arī kaut kas cits, ar ko nodarboties un pelnīt iztiku.

Ja apmēram puse aizies prom, tad, no vienas puses, palicējiem būs vairāk darba, lietu un lielākas izredzes, ka ātrāk iekritīs pilnā loze. No otras puses, man ir pamatotas šaubas, vai tiešām daudzi vēlēšies savu profesionālo dzīvi saistīt tikai ar maksātnespējas administratora darbu.

Kas ir tas aplamais – tas, ka grozījumu dēļ joma zaudēs esošos profesionāļus, vai fakts, ka šī nodarbe kā tāda ir saistīta ar valsts amatpersonas statusu?

Tas, ka pazaudēs profesionāļus, ir fakts, taču agrāk vai vēlāk šis jautājums nokārtosies, jo neviens jau nav neaizstājams. Trakākais tomēr ir pats princips jeb tas, ka administrators nav valsts amatpersona nevienā savā izpausmē. Šo jautājumu krustām šķērsām esam pētījuši un analizējuši, un nevaram atrast šos pārliecinošos argumentus par labu šādam statusam. Arī vakar, 14. oktobrī, asociācija izsludināja biedru sanāksmi, lai pārrunātu aktualitātes, kas izriet no jaunākajiem Maksātnespējas likuma grozījumiem, un uz šo sapulci uzaicinājām Tieslietu ministrijas pārstāvi. Jautājām, lai tad mums arī nosaukt kaut vienu valsts pārvaldes funkciju, ko pilda administrators. Taču Tieslietu ministrijas pārstāvei atbildes nebija, jo tāda vienkārši neeksistē.

Tāpēc varu tikai atkārtoti uzsvērt, ka, pēc mūsu ieskatiem, maksātnespējas administrators nepilda nevienu valsts amatpersonas funkciju. Iebilstot šim apgalvojumam, ministrijas ierēdņi gan norāda, ka

administrators pieņem lēmumus, kas ir saistoši trešajām personām, proti, atzīt vai neatzīt kreditoru prasījumus. Uz to man jāatbild: un ko dara uzņēmumu grāmatvedis gada beigās, savēlot bilanci? Viņš taču arī pieņem trešajām personām saistošus lēmumus! Paskatās – ir līgums un preču pavadzīmes rēķini, kurus attiecīgi var iekļaut vai neiekļaut bilanci. Grāmatveža lēmums tiesā nav pārsūdzams, turpretim neapmierinātais kreditors maksātnespējas procesā administratora lēmumu var pārsūdzēt tiesā, līdz ar to gala lēmumu pieņem tiesa.

Tāpat administratora lēmumiem nav tāda vispārēja spēka kā, piemēram, zvērināta tiesu izpildītāja lēmumam vai zvērināta notāra notariālajam aktam. Jebkurš maksātnespējas administratora lēmums vai rīcība ir pārsūdzama, un faktiski pēc savas darbības tas ir pielīdzināms likvidatoram Komerclikuma izpratnē. Tās darbības ir ļoti tuvas, taču likvidatoram, pretstatā maksātnespējas administratoriem, likums vispār neizvirza nekādas prasības, un tas var būt pat cilvēks ar astoņu klašu izglītību. Viņš lielākoties dara tieši to pašu, ko maksātnespējas administrators, bet tikai ar atšķirību, ka administratoru apstiprina tiesa. Savukārt, ja runājam par mantas pārdošanu, arī likvidators var pārdot uzņēmuma mantu, iegūto naudu izmaksājot kreditoriem.

Tāpēc pamatots ir jautājums: kādēļ likvidators nav valsts amatpersona, bet administrators ir? Līdz ar to, ja kāds no politiķiem vai juristiem, kas izstrādāja šādus grozījumus likumā, varētu uzskaitīt šīs funkcijas, kuras administrators pilda valsts pārvaldes ietvaros, mums vismaz būtu pamats diskusijai. Taču šādas diskusijas nav, jo neizskan šie argumenti, par ko tad arī varētu runāt. Noteicošais ir tikai uzstādījums – būsiet valsts amatpersonas, būsiet uzraugāmi un jūsu darbības varēs vieglāk kontrolēt! Citu argumentu nav.

Galvenais arguments, kas izskan, ir sabiedriskais pieprasījums pēc būtiskām pārmaiņām šajā jomā. Publiskajā telpā esam daudz dzirdējuši gan par maksātnespējas procesu administrēšanas ķēķa pusi, gan arī juvelieri smalkām juridiskām shēmām, ko it kā īsteno administratori sadarbībā ar atsevišķiem tiesnešiem. Ja jāatsaucas uz korektāku informācijas avotu, tad arī Tieslietu ministrijas informatīvajā ziņojumā par maksātnespējas procesa administratoru darbības uzraudzības sistēmas pilnveidošanu ir strikti secināts: pēdējo gadu prakse liecina, ka administratoru rīcība neatbilst likumdevēja paredzētajam rīcības un kompetences modelim.¹

Vispirms būtu gan jātiek skaidrībā, kas tad īsti ir šis sabiedrības pieprasījums pēc pārmaiņām, bez kurām vairs nevaram tālāk dzīvot.

Pirmkārt, paskatīsimies vēlreiz uz skaitļiem. Tātad, kā jau minēju, Latvijā šobrīd aktīvi ir aptuveni 6000 maksātnespējas procesu. Pēdējo pāris gadu

laikā problēmas ir iezīmējušās sešos vai septiņos maksātnespējas procesos. Ja konkretizējam, tad piemēram var minēt tādas lietas kā MSIA "Delfins partneri", kur par savām tiesībām un interesēm cīnās kreditu atgūšanas kompānija "Reverta". Tālāk – SIA "Ceturta planēta", kuras maksātnespējas procesā ir pretenzijas AS "Danske Bank", kā rezultātā pat tika iesaistīta Satversmes tiesa, kas, izskatot lietu, jau pirms gada attiecīgu informāciju nodeva prokuratūrai.

Vēl varētu minēt "Tērbatas biznesa centru", par ko publiski gan nekas daudz nav izskanējis, bet, cik noprotu, tur iebildumi ir "Swedbankai". Gadījums ar "Medicinos bank", kad minētā Lietuvas banka uzrakstīja sūdzību lietā, kurā pati nemaz nebija kreditors.

Plašāk izskanējusi arī Ķemeru sanatorijas lieta, bet tur īsti problēmas nav ar maksātnespējas procesu, jo tās pamatā radās pirms maksātnespējas. Kad to pasludināja, visas problēmas, kas tur bija ar "Rietumu banku", automātiski tika ieliktas maksātnespējas procesā, norādot uz administratora vainu, tikai tā arī nav skaidrs, pie kā administrators ir vainīgs. Kā netipisku var minēt arī "Palink" gadījumu.

Tie arī ir skaļākie gadījumi, un, kā jau redzat, visur izskan banku nosaukumi. Attiecīgi var secināt, kas tad veido šo sabiedrisko viedokli jeb pieprasījumu. Tas sakņojas dažu komercbanku aktivitātēs, līdz ar to dažu banku sūdzību dēļ arī tiek runāts par sabiedrības interesēm un pieprasījumu. Ja mēs aptaujātu Latvijas iedzīvotājus, tad kādi 75 procenti nemaz nezinātu, kas tie tādi maksātnespējas administratori ir. Turklāt sadarbībā ar tirgus un socioloģisko pētījumu centru SKDS šādu aptauju arī veicām, un nezinātāju procents bija vēl lielāks. Patiesībā satraukums par to, kāds ir maksātnespējas administratoru statuss un kā ar viņiem cīnīties, Latvijas iedzīvotāju ikdienā ir tikai kāda 117. problēma. Cilvēkus nomāc pavisam citas rūpes.

Otrkārt, vēlos sacīt, lūk, ko. Ļoti rūpīgi lasīju žurnāla "Ir" publikācijas par maksātnespējas procesa ķēķi, pēc kurām arī sākās administratora Māra Sprūda strīds ar šo izdevumu. Šajās publikācijās administratori vienmēr tika minēti kopā ar tiesnešiem, ar kuriem tad nu kopīgi it kā tika veiktas nejdzīgākas lietas. Tiesneši ir valsts amatpersonas visu šo laiku, bet neesmu dzirdējis, ka kādā no šīm lietām būtu uzsākts kriminālprocess.

Žurnāls "Ir" it kā pacēla, kā viņi raksta, milzīgu koruptīvu shēmu, kurā negodīgi administratori kopā ar negodīgiem tiesnešiem ir veikuši neatļautas darbības. Te gan jānorāda, ka tiesnešus jau uzrauga Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs, un, ja šīs shēmas būtu bijušas tik koruptīvas, vai tad šie tiesneši šobrīd jau nebūtu nosodīti? Atkal jau izskan, ka birojs nevar visus uzraudzīt, tad vēl jo vairāk nav skaidrs, kāda ir jēga administratorus pielīdzināt valsts amatpersonām, ja jau esošās amatpersonas nevar uzraudzīt.

Kā zvērināts advokāts neredzu ne problēmu, ne šķērslī, lai policija, prokuratūra vai Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs reaģētu uz publiski izskanējušu informāciju un ierosinātu kriminālprocesu. Tas ir iespējams, arī balstoties uz publiski izskanējušām ziņām, un nav vajadzīgs, lai kāds uzrakstītu īpašu iesniegumu. Pat, ja raksta iesniegumu, atgriezīsimies pie "Danske Bank" un SIA "Ceturta planēta" strīda. Satversmes tiesa prokuratūrai aizsūtīja lietu, norādot uz pārkāpumiem administratora un tiesneša darbībās. Un tālāk? Kas ir pavirzījies uz priekšu? Ja viss ir tā, kā raksta žurnālisti un Satversmes tiesa, nesaprotu, kas tajā visā ir tik sarežģīts. Izsauc cilvēkus paskaidrojumu sniegšanai, konstatē viņu prettiesiskās darbības, ja tādas pastāv, un uzsāk kriminālprocesu, piešķirot aizdomās turamo personu statusu. Manā ieskatā, tur nav nekā sarežģīta, jo tā nav lieta, kurā jāizmeklē narkotiku ceļš no Kolumbijas līdz Rīgai. Tie ir divi cilvēki, kas atrodas Rīgā, un pie viņiem ir zināms dokumentu kopums. Tā nav Zolitūdes traģēdijas lieta, kas prasa milzīgus resursus un veicamās darbības.

Administratoru uzraugu netrūkst jau šobrīd. Tātad, raugoties no jūsu skatpunkta, problēmas, par kurām maksātnespējas administratoru sakarā runā arī augstas amatpersonas, ir izdomātas, vai tomēr kāda kritikas daļa ir pamatota?

Problēmas ir. Maksātnespējas likumā ir vairākas būtiskas problēmas, kas jau ilgstoši netiek risinātas. Pirmkārt, ir neskaidrs jautājums par pašreizējā Maksātnespējas likuma mērķi. Likuma pirmajā pantā mērķis ir formulēts kā saistību izpilde un, ja iespējams, arī maksātnespējas atjaunošana. Ja praksē piemērojam Maksātnespējas likumu, tas atbilst vienīgi pirmajam mērķim – saistību izpildei. Likumā nav iekļauti mehānismi, kas ļautu savlaicīgi, kvalitatīvi un puslīdz vienkārši atjaunot maksātpēju. Piemēram, ja paraugāties uz tiesiskās aizsardzības procesu. Tātad, lai uzņēmums varētu apstiprināt tiesiskās aizsardzības procesa plānu, ir jābūt balsojumam divās grupās – nodrošināto kreditoru un nenodrošināto kreditoru grupā. Veidojas absurda situācija. Nodrošinātajam kreditoram ir priekšroka, un bieži vien ir tā, ka viņi izvēlas uzņēmuma mantu pārdot uzreiz, nevis gaidīt pāris gadu, kamēr uzņēmumam ir tiesiskā aizsardzība. Te arī ir visa sāls, kāpēc nodrošinātie kreditori ļoti reti piekrit tiesiskās aizsardzības procesam. Viņu rīcību neviens nevar pārvērtēt, un pat tad, ja nodrošinātajam kreditoram ir tikai desmit procenti no visiem prasījumiem, viņš šo procesu var neatgriezeniski ietekmēt. Tāpēc mehānisms, kā apstiprināms tiesiskās aizsardzības procesa plāns, manuprāt, ir jāpadara elastīgāks.

Nākamā problēma – fiktīvie kreditori tiesiskās aizsardzības procesa ietvaros. Varam lasīt Maksātnespējas likumu, kā vien vēlamies, bet

administratoram tajā šobrīd nav piešķirta kompetence tiesiskās aizsardzības procesa ietvaros izvērtēt kreditoru prasījumu īstumu. Maksātnespējas procesa ietvaros ir citādi, un tajos, jā, administrators izvērtē formāli juridisko atbilstību. Ja redz, ka šis atbilstības nav, prasījums ir noraidāms. Tālāk jau kreditors var sniegt tiesā sūdzību, kas to izvērtē un lemj, kuram – administratoram vai kreditoram – ir taisnība. Savukārt tiesiskās aizsardzības procesā administratoram šādu tiesību nav. Tāpēc, ja likumdevējs patiesi grib sakārtot šo procesu, likumā vajadzētu paredzēt, ka arī tiesiskās aizsardzības procesa ietvaros administratoram ir jāizvērtē kreditoru prasījumu pamatotība. Asociācija šādu priekšlikumu ir rosinājusi, tāpat jau vairākus gadus norādām uz citu aktuālu problēmu – novēlotie maksātnespējas procesi.

Jāpiebilst, ka agrāk par maksātnespējas procesa pieteikuma neiesniegšanu likumā noteiktajos gadījumos bija noteikta kriminālatbildība, šobrīd šis pārkāpums ir dekriminālizēts, paredzot administratīvo atbildību. Šīs lietas izskata policija, bet tās kompetencē ir gan citu administratīvo pārkāpumu, gan noziedzīgu nodarījumu izmeklēšana, un tai nav resursu, lai piekertos likumpārkāpumiem maksātnespējas jomā. Tāpēc rosinājām šo lietu izskatīšanu nodot Maksātnespējas administrācijas pārziņā, kas varētu izvērtēt, vai maksātnespējas pieteikums iesniegts laikus, un, apstiprinoties pārkāpumam, piemērot sodu. Tātad tiktu iedzīvīnāts šis atbildības mehānisms. Diemžēl šis asociācijas priekšlikums nav guvis likumdevēja atbalstu, jo divreiz tika noraidīts.

Jūs runājat par likuma regulējumu un pašu procesu, taču kritika galvenokārt tiek veltīta tieši administratoru nepienācīgai vai dažkārt bezatbildīgai darbībai. To cerēs risināt, līdz ar amatpersonu statusu pastiprinot viņu uzraudzību un ieviešot disciplināratbildību.

Administratoru uzraudzības shēma, manuprāt, jau šobrīd ir ļoti pilnīga un pietiekama, bet pastāv grūtības ar tās realizāciju. Pašlaik ir pieci, ja tā var sacīt, spēki, kas uzrauga administratoru darbību, un neredzu, ko tur vēl vajadzētu papildināt.

Sāksim ar pirmo un visspēcīgāko, un tā ir tiesa. Tā administratoru iecel un faktiski pieņem galējo lēmumu par administratoru darbības likumību, ja bijusi attiecīga sūdzība. Jau ilgu laiku esam rosinājuši likumdevēju padarīt šos tiesas lēmumus pārsūdzamus, jo bieži vien tiek norādīts, ka tiesa neiedziļinās problēmas būtībā vai pažēlo administratoru, to nesodot. Praksē gan biežāk soda, nevis nesoda. Tiesas lēmumi jāpadara pārsūdzami, tādējādi ieviešot šo pārbaudes mehānismu. Ja ne trijās, tad vismaz divās instancēs.

Otri uzraugi – Maksātnespējas administrācija. Tā ir Tieslietu ministrijas pakļautībā esoša valsts iestāde, kuras tiešais uzdevums ir uzraudzīt maksātnespējas

procesa administratorus. Maksātnespējas likumā ir vesela nodaļa, paredzot Maksātnespējas administrācijas funkcijas, un tās ir visplašākās. Ja kādu neapmierina administrācijas lēmums – administratoru vai sūdzības iesniedzēju, tas ir pārsūdzams un atkal nonāk tiesas izvērtēšanā.

Trešā grupa ir kreditoru sapulce, kurai ir tiesības uzraudzīt administratoru un pat izteikt tam neuzticību. Tātad arī kreditori veic uzraudzību un ir tieši ieinteresēti to darīt, jo administrators rūpējas par viņu naudu.

Ceturtais uzraugs ir parādnieku pārstāvji, un, ja runa ir par juridisko personu, tie ir bijušie valdes locekļi, akcionāri, kuri arī ir ieinteresēti, lai administrators savus pienākumus pildītu saskaņā ar likumu. Ja pavērtētu statistiku, kas raksta sūdzības Maksātnespējas administrācijai, atklātos, ka ļoti bieži tie ir tieši parādnieku pārstāvji.

Visbeidzot, kā piektā uzraugu grupa ir citas valsts pārvaldes institūcijas – konkrēti, Valsts ieņēmumu dienests, policija, prokuratūra. Arī šobrīd neviens nav atbrīvojis administratorus no tādām lietām kā atbildība par piesavināšanos, krāpšana, pilnvaru pārsniegšana un patvaļība. Valsts amatpersonām, protams, ir kukuļošana, par ko sodi ir smagāki, taču tiem, kas nav amatpersonas, tāpat ir atbildība par neatļautu mantiska labuma saņemšanu. Sodi gan atšķiras, taču, manuprāt, ne jau soda ilgums ir izšķirošais, bet gan tas, lai cilvēks, kura vaina ir pierādīta šādā nodarījumā, nekad vairs nenonāktu ne administratoru, ne citu reglamentēto juridisko profesiju rindās. Soda mērķis ir izslēgt cilvēku no juridisko profesiju aprites.

Vai pēc minētā kāds vēl var apgalvot, ka administratori netiek uzraudzīti? Vai tur ko mainīs amatpersonu deklarāciju aizpildīšana? Administratori jau tagad daļā, kas attiecas uz šiem pienākumiem, kā pašnodarbinātās personas Valsts ieņēmumu dienestā ik gadu sniedz ienākumu deklarāciju, kā arī par saviem ienākumiem vēl atskaitās Maksātnespējas administrācijai, jo katrā procesā administrators tai iesniedz savu atbildības aprēķinu. Tā ir informācija, kas jau tagad tiek uzkrāta par katru maksātnespējas lietu. Tādēļ mūs īpaši nebiedē perspektīva, ka nākotnē būtu jāpilda šīs amatpersonu deklarācijas par administratora amatā gūtajiem ienākumiem, kuras turklāt vēl ir publiski pieejamas. Lai jau publicē, tāpat ir zināms, cik kurš aptuveni nopelna. Taču – ko tas dos sabiedrībai?

Administratoriem ir jābūt tiesu sistēmai piederīgām personām

Tieslietu ministrijas ieskatā, administratoru sertificēšanas process, kas ir nodots privātajam subjektam, proti, asociācijai, līdz šim nav spējis nodrošināt pietiekami augstu profesijas prestižu, un tas rada nepieciešamību vērsties pie stingrākas valsts uzraudzības pār šo procesu.² Vai tā ir?

Ir jānodala divas lietas – jauno administratoru sertificēšana un administratoru darbība un tās uzraudzība. Šādas vai tādas kļūdas pieļauj ikvienas profesijas pārstāvji, un par to tiek saņemts likumīgs sods. Taču tas nav saistāms ar sertificēšanas procesu. Administratoru asociācijas Sertifikācijas centrs, kurš kopš 2009. gada veic administratoru sertificēšanu, ir akreditēts Latvijas Nacionālajā akreditācijas birojā atbilstoši nacionālajiem un starptautiskajiem standartiem. Šogad mūsu sertifikācijas centram tika piešķirta akreditācija līdz 2019. gada vidum, nekonstatējot neatbilstības administratoru sertificēšanas procesā. Ik gadu tiek veikti auditi, un līdz šim neesam saņēmuši aizrādījumus. Turklāt sertifikācijas procesa objektivitāti nodrošina vairāku valsts un nevalstisko institūciju iesaiste. Šajā procesā papildus administratoru asociācijas pārstāvjiem dažādos līmeņos ir iesaistītas tādas iestādes un organizācijas kā Maksātnespējas administrācija, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera, Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģija, Latvijas zvērinātu revidentu asociācija, Latvijas Komerbanku asociācija, augstskolu akadēmiskais personāls, kā arī, protams, Tieslietu ministrija.

Taču pašreizējā likumdošanas iniciatīva paredz daudz šaurākā lokā pieņemt lēmumu par to, kurai personai praktizēt un kurai nepraktizēt maksātnespējas jomā. Šajos priekšlikumos tiek izslēgta sertificēšanas iestādes akreditācija, kas nodrošina konkrētu standartu ievērošanu. Un tas nav pieļaujams, lai nezaudētu objektivitāti sertifikācijas procesā.

Savukārt, runājot par administratoru darbības uzraudzību un pilnveidi, uzskatu, ka administratoru asociācija varētu darīt vairāk. Vienīgi ar nosacījumu, ka tai tiek piešķirtas lielākas pilnvaras un atbildība par visu administratora profesijā praktizējošo personu uzraudzības veikšanu. Tad arī mēs varēsim runāt par visu administratoru darbības standartu celšanu, vienlaikus pakāpeniski atjaunojot profesijas labo vārdu.

Pirmais solis šajā virzienā ir sperts, pieņemot grozījumus Maksātnespējas likumā, kas nosaka, ka turpmāk administratoru asociācija izstrādā profesionālās ētikas kodeksu un tas būs saistošs visiem administratoriem, ne tikai asociācijā esošajiem, kā tas bija līdz šim.

Septembra otrajā pusē uzrunājāt tieslietu ministru, to aicinot sasaukt Maksātnespējas jautājumu konsultatīvo padomi, lai izstrādātu ieteikumus maksātnespējas administratoru institūta turpmākai attīstībai. Kāds ir asociācijas redzējums par šī institūta nākotni?

Uzskatu, ka ir nepieciešamas izmaiņas jautājumos, kas skar administratora statusu, lai nodrošinātu vienotu visu juridisko profesiju attīstību. Manuprāt,

administratoriem ir jābūt tiesu sistēmai piederīgām personām. Profesijas standartiem, administratora tiesībām un pienākumiem jābūt noteiktiem atsevišķā likumā, līdzīgi kā tas ir zvērinātiem advokātiem, zvērinātiem notāriem un tiesu izpildītājiem. Tas nozīmētu administratora profesijas regulējumu atbilstoši tiesu sistēmai raksturīgiem principiem, nosakot vienotus darbības un ētikas standartus, kā arī tiesu sistēmai piederīgām personām raksturīgo disciplinārtbildību.

Tādēļ, lai risinātu minētos jautājumus, asociācija ir sagatavojusi likumprojektu un lūgusi to izskatīt Maksātnespējas jautājumu konsultatīvajā padomē.

Būtiski izvairīties no jebkāda interešu konflikta
Kā jau minējāt, Maksātnespējas likuma grozījumi paredz, ka asociācija izstrādā un pieņem administratoru profesionālās ētikas kodeksu.
Kādus svarīgākos pamatprincipus tajā ietversiet?

Asociācijai jau šobrīd ir savs profesionālās ētikas kodekss, un, mūsuprāt, pietiekami labs, bet tas nav saistošs visiem administratoriem. Un, jā, atzinīgi ir vērtējams tas, ka likumdevējs mums deleģējis izstrādāt kodeksu, pēc kura būs jāvadās ikvienam administratoram.

Jebkurā gadījumā galvenais princips, no kā arī izriet visi pārējie, ir interešu konflikta nepieļaušana.

Ētika ietver vairākus aspektus, piemēram, administratora objektivitāti, neitralitāti, arī komunikāciju. Vienmēr asociācijā esam uzsvēruši, ka administratoriem ir jābūt sasniedzamiem un jākomunicē ar iesaistītajām pusēm un valsts iestādēm. Diemžēl jāatzīst, ka ir bijuši gadījumi, kad administratori uzvedas neētiski, piemēram, atkārtoti neierodas uz tiesas sēdēm, nesniedz tiesai dokumentus. Šādu darbību rezultātā tiesa pat ir pieņēmusi blakuslēmumu un nosūtījusi materiālus policijai par kriminālprocesa uzsākšanu, jo administrators atkārtoti

tiesai nebija iesniedzis pieprasītos dokumentus. Tādēļ uzskatu, ka administratoriem ir jābūt atsaucīgiem un atvērtiem komunikācijai, nedrīkst slēpties un vilcināties. Protams, arī naudas lietās ir jābūt ļoti ētiskiem un atbildīgiem, piemēram, jānodala savi un administrējamās personas līdzekļi.

Tā kā pats esat zvērināts advokāts, arī jums jāizšķiras, kurā profesijā turpmāk strādāsi. Kādu lēmumu pieņemsiet?

Es cīnīšos. Pirmkārt, par to, lai maksātnespējas administratori tomēr nebūtu valsts amatpersonām pielīdzināti, jo man ar savu izglītību un pieredzi šķiet, ka šāds pieņēmums ir saknē nepareizs. Tā kā tā uzskatu, man ir tiesības pret to cīnīties. To arī darišu un uz to aicinašu arī savus kolēģus.

Ja šādi likuma grozījumi tomēr paliks spēkā, likumā atļautajos ietvaros mēģināšu abas šīs profesijas savienot. Maksātnespējas administratora profesijas apguvē esmu ieguldījis laiku no 1997. gada, kad bija mans pirmais maksātnespējas process. Esmu izgājis cauri pilnīgi visām administratora profesijas transformācijām, un nevienu brīdi neesmu izstājies no aktīvā darba. Man nepārtraukti administrēšanā ir bijuši uzņēmumi – gan lielāki, gan mazāki, arī veiksmīgie, kur Valsts ieņēmumu dienestam un kreditoriem esmu atgriezis desmitiem un pat simtiem tūkstošus latu. Un tagad lai es no tā visa atteiktos, apzinoties, ka šo profesiju pārzinu, protu un spēju darīt?! Kāpēc man tagad jāatiet malā?

Ja tomēr pienāks tāds brīdis, kad man būs pilnīgi un galīgi jāizšķiras, protams, ka advokātūra būs primārā. Bet es ceru, ka šī izšķiršanās nebūs jāizdara tik kategoriski. ■

¹ Skat. informatīvo ziņojumu "Par maksātnespējas procesa administratoru darbības uzraudzības sistēmas pilnveidošanu". Pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/mk/tap/?pid=40308581> [skatīts 23.10.2014.]

² Turpat.

Vēl pēdējo nedēļu var pieteikties "Jurista Vārda" pētniecisko darbu konkursam!

Jau deviņo gadu pēc kārtas ir izsludināts "Jurista Vārda" rīkotais pētniecisko darbu konkurss.

Iesniegtos darbus vērtēs "Jurista Vārda" zinātniski konsultatīvā padome un redakcija, kā arī pieaicinātie eksperti.

Uzvarētājiem tiks piešķirts nedēļas žurnāla "Jurista Vārds" abonements nākamajam gadam, iespēja publicēt atzinību guvušo darbu "Jurista Vārdā", kā arī juridiskā literatūra, kas iznākusi žurnāla "Jurista Vārds" izdevēja – VSIA "Latvijas Vēstnesis" – apgādā. Žūrijai ir tiesības piešķirt arī veicināšanas balvas.

Konkursa darbi ir jāiesniedz līdz 2014. gada 31. oktobrim. Nolikums un konkursa pieteikuma un rekomendācijas veidlapas pieejamas: juristavards.lv.

Atbildes uz interesējošiem jautājumiem par konkursu var iegūt, sazinoties ar organizatoriem: gatis.litvins@lv.lv.